

МЕНЕДЖМЕНТ

УДК 658:330.341.1

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14546327>

Стратегії залучення інвестицій для інноваційного розвитку малих та середніх підприємств

Малиновська Юлія Богданівна

к.е.н., доцент, доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності, Національний університет «Львівська політехніка», ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1551-9492>

Спіченко Сергій Павлович

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня, Національний університет «Львівська політехніка», ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-1069-5780>

Кульматицький Володимир Степанович

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня, Національний університет «Львівська політехніка», ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-0672-2799>

Смолин Максим Андрійович

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня, Національний університет «Львівська політехніка», ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-1008-9239>

Прийнято: 17.11.2024|Опубліковано: 29.11.2024

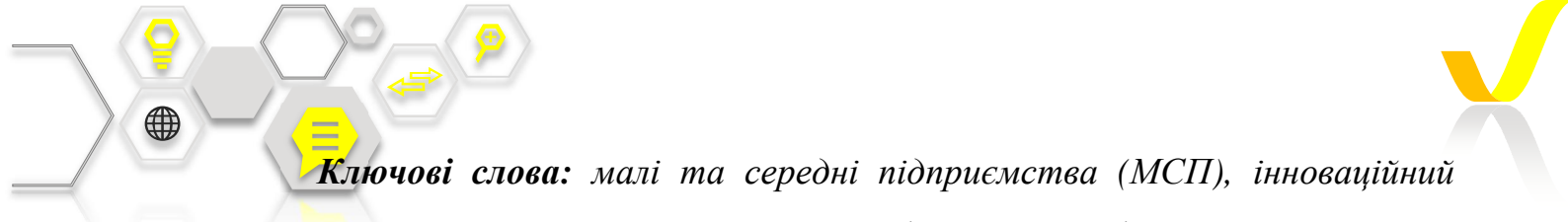

Анотація. Метою статті є аналіз ключових факторів, що впливають на інноваційно-інвестиційний розвиток малих і середніх підприємств (МСП), а також обґрунтування стратегій залучення інвестицій для підвищення їх конкурентоспроможності в умовах соціально-економічної нестабільності. Особливу увагу приділено ролі спеціальних економічних зон (СЕЗ) та використанню державних і приватних програм підтримки інновацій.

Методологія дослідження включає аналіз сучасних наукових підходів, оцінку ефективності фінансових інструментів, таких як гранти, субсидії, пільгове кредитування, порівняння управлінських практик у СЕЗ та поза їх межами, а також ризик-орієнтований підхід до визначення оптимальних механізмів інноваційного розвитку. Дослідження враховує специфіку фінансування інноваційних проєктів, включаючи венчурний капітал, краудфандинг та бізнес-ангелів.

Результати дослідження свідчать, що функціонування МСП у спеціальних економічних зонах забезпечує значні конкурентні переваги завдяки сприятливим податковим умовам, доступу до інфраструктури та підтримки державних і регіональних програм. Ефективне використання грантів та субсидій дозволяє підприємствам знижувати фінансові ризики, пов'язані з інноваційною діяльністю, тоді як програми венчурного фінансування сприяють залученню додаткового капіталу для впровадження високоризикових технологій. Участь в інкубаторах і акселераторах створює додаткові можливості для розвитку підприємств завдяки експертній підтримці та доступу до інноваційних ресурсів.

Висновки статті підкреслюють важливість комплексного підходу до залучення інвестицій, що включає поєднання державної та приватної підтримки, розвиток партнерських відносин і використання сучасних фінансових інструментів для стимулювання інноваційного потенціалу МСП. Інтеграція таких стратегій дозволяє підприємствам адаптуватися до умов високої невизначеності, зберігаючи їхню стійкість та конкурентоспроможність на ринку.

Ключові слова: малі та середні підприємства (МСП), інноваційний розвиток, спеціальні економічні зони, державна підтримка, венчурний капітал, фінансові інструменти, інвестиційна привабливість.

Strategies for Attracting Investments for the Innovative Development of Small and Medium Enterprises

Malynovska Yuliia

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Trade and Customs, Lviv Polytechnic National University, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1551-9492>

Spichenko Serhii

Postgraduate student, Lviv Polytechnic National University, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-1069-5780>

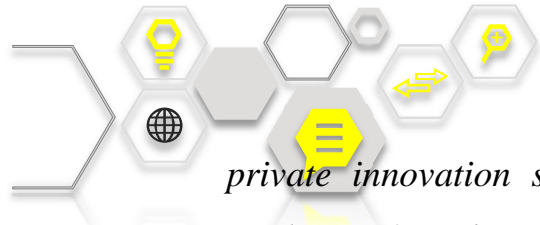
Kulmatytskyi Volodymyr

Postgraduate student, Lviv Polytechnic National University, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-0672-2799>

Smolyn Maksym

Postgraduate student, Lviv Polytechnic National University, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-1008-9239>

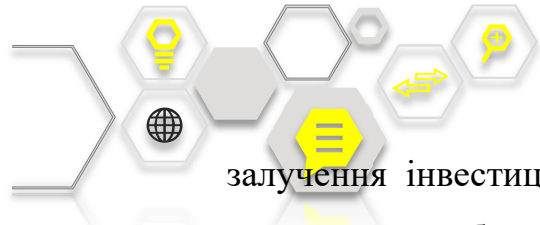
Abstract: *The aim of the article is to analyze the key factors influencing the innovative and investment development of small and medium-sized enterprises (SMEs) and to substantiate strategies for attracting investments to enhance their competitiveness in conditions of socio-economic instability. Particular attention is paid to the role of special economic zones (SEZs) and the utilization of state and*

*private innovation support programs. **The research methodology** includes an analysis of modern scientific approaches, an assessment of the effectiveness of financial instruments such as grants, subsidies, preferential loans, a comparison of management practices within and outside SEZs, and a risk-oriented approach to identifying optimal mechanisms for innovative development. The study takes into account the specifics of financing innovative projects, including venture capital, crowdfunding, and business angels. **The research findings** indicate that the operation of SMEs in special economic zones provides significant competitive advantages due to favorable tax conditions, access to infrastructure, and support from state and regional programs. Effective use of grants and subsidies enables enterprises to mitigate financial risks associated with innovative activities, while venture financing programs help attract additional capital for high-risk technology implementation. Participation in incubators and accelerators creates additional opportunities for enterprise growth through expert support and access to innovative resources. **The conclusions of the article** emphasize the importance of a comprehensive approach to attracting investments, which includes combining public and private support, developing partnerships, and utilizing modern financial instruments to stimulate the innovative potential of SMEs. The integration of such strategies allows enterprises to adapt to high-uncertainty conditions while maintaining their resilience and competitiveness in the market.*

Keywords: *small and medium enterprises, innovative development, special economic zones, state support, venture capital, financial instruments, investment attractiveness.*

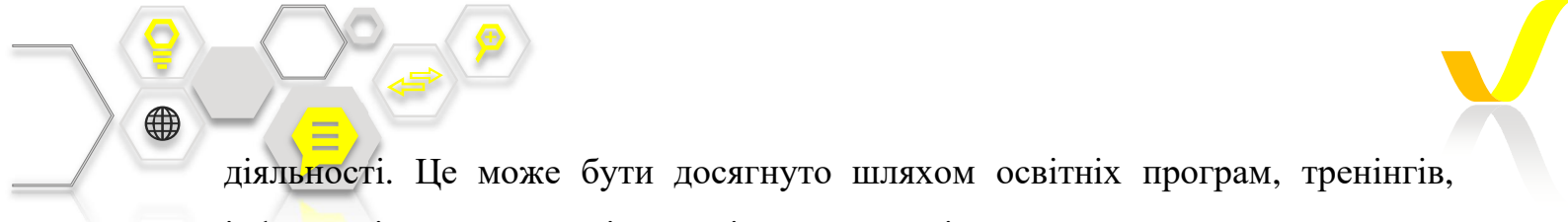
Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема інноваційного розвитку малих та середніх підприємств (МСП) є багатогранною і охоплює як аспекти доступу до фінансових ресурсів, так і аспекти управлінських компетенцій, регуляторних умов та ринкової кон'юнктури [1; 2]. МСП часто обмежені у своїх можливостях щодо

залучення інвестицій через те, що для інвесторів вони вважаються більш ризиковими об'єктами, ніж великі корпорації, через нестачу застави, нестабільні доходи та залежність від місцевих ринків [3; 4]. Крім того, інноваційні проекти самі по собі пов'язані з високим рівнем невизначеності та потребують значних капіталовкладень для досліджень і розробок, чого МСП не завжди можуть забезпечити. Доступ до класичних інструментів фінансування, таких як банківські кредити, обмежений через жорсткі вимоги до забезпечення та низький рівень фінансової стабільності, особливо в період економічної невизначеності. Науково обґрунтовані підходи до залучення інвестицій мають враховувати специфіку фінансових потреб МСП, а також адаптувати міжнародний досвід успішних практик до національних умов. Це стосується як розвитку венчурного фінансування, яке потенційно може підтримувати найбільш ризикові ідеї, так і створення сприятливих умов для роботи бізнес-ангелів, розвитку краудфандингу та інших альтернативних джерел фінансування.

Також велике значення має роль держави у стимулюванні інноваційного розвитку МСП. Це включає як фіскальні інструменти (наприклад, податкові пільги для інноваційно-активних підприємств), так і пряму підтримку у вигляді грантів, субсидій або програм гарантування кредитів. Успіх державної підтримки багато в чому залежить від ефективності використання наявних ресурсів, створення прозорих механізмів виділення коштів та забезпечення доступу до інформації про доступні можливості для підприємців. Окрім фінансової підтримки, важливим є розвиток інституційної підтримки інновацій, зокрема створення інноваційних інкубаторів, технопарків та інших структур, які можуть допомогти МСП у комерціалізації розробок, налагодженні контактів з потенційними інвесторами та отриманні експертної підтримки.

Важливим аспектом є також формування інвестиційної культури серед самих підприємців, що передбачає підвищення їх рівня обізнаності про сучасні фінансові інструменти, ризики та можливості інноваційної

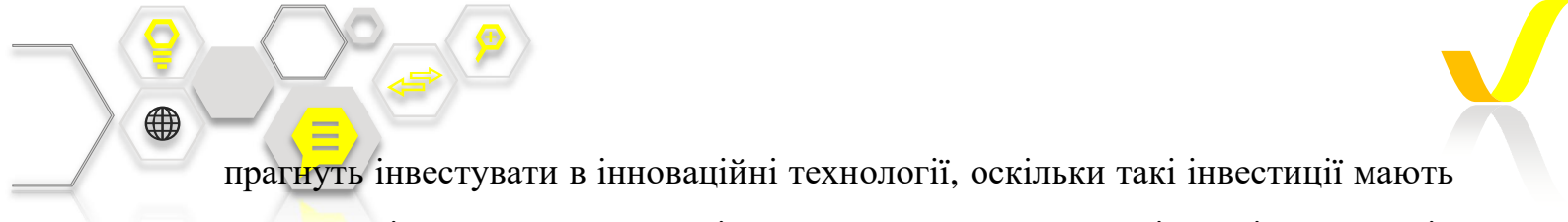

діяльності. Це може бути досягнуто шляхом освітніх програм, тренінгів, інформаційних кампаній та інших заходів, спрямованих на розвиток управлінських компетенцій у сфері фінансування. Співпраця з науково-дослідними установами також може бути перспективним напрямом розвитку, оскільки інтеграція науки і бізнесу дозволяє підвищити якість та актуальність інноваційних рішень, знижуючи таким чином ризики, пов'язані з інвестиціями в інновації. Таким чином, залучення інвестицій для інноваційного розвитку МСП є складним, багатокомпонентним завданням, вирішення якого вимагає системного підходу, врахування як внутрішніх ресурсів підприємств, так і зовнішніх умов, а також активної участі всіх зацікавлених сторін – від держави та фінансових інституцій до самих підприємців та наукових установ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених інноваційно-інвестиційному розвитку малих та середніх підприємств, дозволяє визначити ключові тенденції та виклики, з якими стикаються підприємці в процесі залучення інвестицій і реалізації інноваційних проєктів.

Однією з важливих тем, яка висвітлюється у наукових роботах, є питання факторів інвестиційної привабливості. Дослідження показали, що підприємства, розташовані у спеціальних економічних зонах Польщі, вважають основними факторами інвестиційної привабливості сприятливі податкові умови, підтримку з боку держави та доступ до інфраструктури [5]. Ці фактори відіграють важливу роль у прийнятті рішень щодо інвестицій в інноваційний розвиток, що особливо актуально для малих і середніх підприємств, які потребують додаткових ресурсів для впровадження нових технологій.

Ще однією важливою темою є використання фінансових інструментів для хеджування інвестиційних ризиків. Дослідники акцентують увагу на використанні деривативів для зниження ризиків у процесі формування інвестиційного портфелю [6]. Це є особливо важливим для підприємств, які

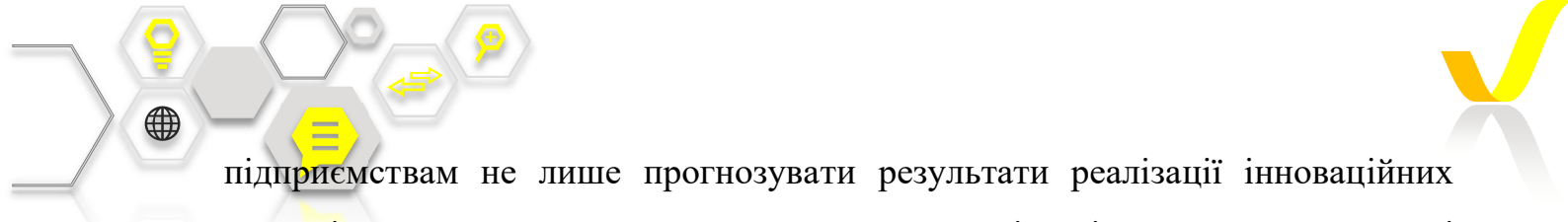
прагнуть інвестувати в інноваційні технології, оскільки такі інвестиції мають високий рівень невизначеності. Використання деривативів як інструментів зменшення ризиків може сприяти більшій інвестиційній активності МСП у сфері інновацій.

Щодо інноваційного розвитку малого та середнього бізнесу, нещодавні дослідження підкреслюють необхідність державної підтримки та сприятливого інноваційного середовища для забезпечення стійкого розвитку МСП [7]. Серед основних факторів, що сприяють інноваціям, виділяються доступ до фінансування, зокрема венчурного капіталу, та можливість отримання державних грантів на інноваційні проекти. Окрім цього, автори вказують на важливість кооперації між науковими установами та бізнесом, що сприяє розвитку інноваційних ідей та їх впровадженню у виробництво.

Аналізуючи тенденції в Україні, було відзначено, що інноваційна діяльність малих і середніх підприємств у значній мірі залежить від регіональних особливостей та інституційної підтримки [8]. Особливої уваги заслуговує факт, що більшість МСП в Україні стикаються з проблемами доступу до фінансування, що обмежує їх можливості щодо реалізації інноваційних проектів. Водночас регіональний розвиток та наявність кластерів відіграють позитивну роль у стимулюванні інновацій, створюючи сприятливі умови для взаємодії між підприємствами та обміну знаннями [9].

Також важливим є питання смартизації бізнес-процесів, яке набуває дедалі більшої актуальності у контексті забезпечення економічної безпеки підприємств [10]. Використання цифрових інструментів та технологій дозволяє підприємствам ефективніше використовувати наявні ресурси, знижувати витрати та підвищувати ефективність управління. Це створює умови для більшої інвестиційної привабливості та можливості для впровадження інноваційних рішень.

Дослідження, присвячені моделюванню інноваційно-інвестиційних стратегій, підкреслюють важливість використання математичних моделей та підходів для оцінки ефективності впровадження інновацій [11]. Це дозволяє

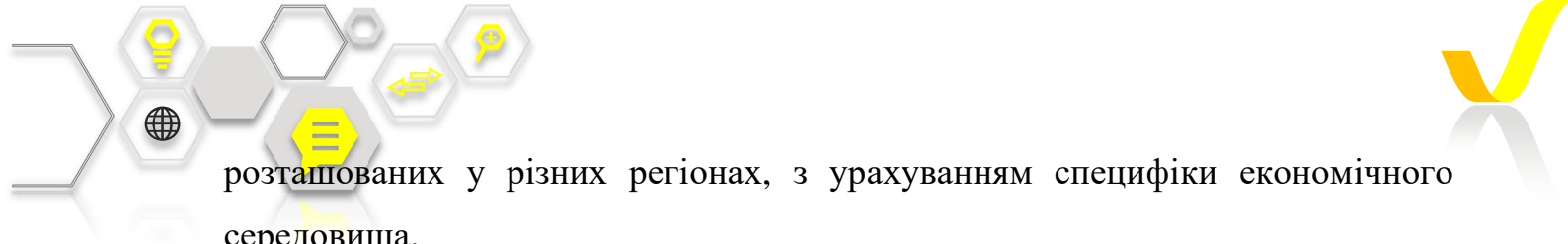

підприємствам не лише прогнозувати результати реалізації інноваційних проєктів, але й зменшувати ризики, пов'язані з інвестуванням у нові технології. Таким чином, використання таких моделей стає ключовим інструментом у процесі розробки стратегій інноваційного розвитку.

Рекомендації щодо здійснення обґрунтованого вибору стратегії розвитку підприємства включають аналіз ринку, оцінку потенційних ризиків і можливостей, а також врахування специфічних умов діяльності підприємства [12]. Це підкреслює необхідність системного підходу до розробки інноваційних стратегій, що враховує не лише економічні фактори, але й соціальні та екологічні аспекти.

Загалом, аналіз останніх досліджень свідчить про те, що інноваційно-інвестиційний розвиток малих і середніх підприємств залежить від низки взаємопов'язаних факторів, таких як доступ до фінансування, рівень державної підтримки, наявність сприятливих інституційних умов та розвиток управлінських компетенцій у сфері інновацій. Інвестиційна активність МСП може бути підвищена за рахунок використання сучасних фінансових інструментів, розробки стратегій з урахуванням регіональних особливостей, а також активної взаємодії з науковими установами та впровадження цифрових технологій.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на численні дослідження, присвячені інноваційно-інвестиційному розвитку малих та середніх підприємств, залишається низка невирішених аспектів, які суттєво впливають на ефективність та результативність впровадження інновацій. У наукових дослідженнях залишаються недостатньо висвітленими такі аспекти, як оптимізація процесів взаємодії з венчурними фондами, удосконалення механізмів доступу до інкубаторів та акселераторів, а також оцінка довгострокового впливу державної підтримки на інноваційний розвиток підприємств. Особливо актуальним є питання забезпечення рівних умов для підприємств,

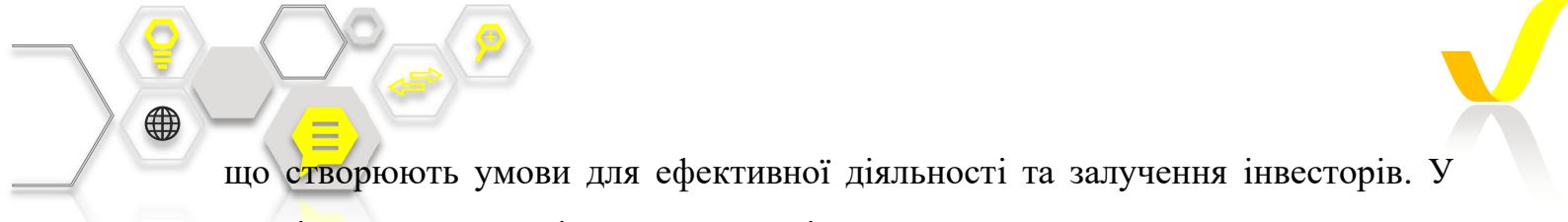
розташованих у різних регіонах, з урахуванням специфіки економічного середовища.

Отже, подолання цих невіршених аспектів є важливим етапом на шляху до створення ефективних управлінських стратегій, здатних забезпечити стійкість підприємства в умовах підвищеного ризику. У рамках цього дослідження планується здійснити комплексний аналіз існуючих управлінських стратегій трудових ресурсів, які використовуються в умовах підвищеного ризику, та визначити їх ефективність у довгостроковій перспективі..

Формулювання цілей статті. Ціллю статті є визначення ключових факторів, що впливають на інвестиційну привабливість малих та середніх підприємств, і обґрунтування стратегій їхнього інноваційного розвитку за умов функціонування у спеціальних економічних зонах та підтримки державних і приватних програм.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційна привабливість МСП залежить від багатьох факторів, зокрема від умов функціонування у спеціальних економічних зонах та рівня державної підтримки. У цьому розділі розглянемо ключові фактори, що впливають на залучення інвестицій у МСП, а також роль державної політики у стимулюванні їх інноваційного розвитку.

Інвестиційна привабливість МСП, що функціонують у спеціальних економічних зонах (СЕЗ), визначається рядом специфічних факторів. Згідно з останніми дослідженнями [5], основними з них є сприятливий податковий режим, доступ до розвиненої інфраструктури, можливості взаємодії з іншими підприємствами у межах зони, а також доступ до державних та регіональних програм підтримки. Податкові стимули, такі як пільги на прибуток, зниження ставок на землю та податків на майно, надають підприємствам конкурентні переваги у порівнянні з підприємствами, розташованими поза межами СЕЗ. Також велике значення має доступ до інфраструктури, яка включає логістичні центри, складські приміщення, транспортні шляхи та інші об'єкти,

що створюють умови для ефективної діяльності та залучення інвесторів. У спеціальних економічних зонах підприємства мають змогу отримувати підтримку у вигляді консультацій, інформаційної допомоги та сприяння в налагодженні партнерств, що є важливим для їхнього розвитку.

Державна підтримка відіграє важливу роль у підвищенні інвестиційної привабливості та стимулюванні інноваційного розвитку МСП. Вона може включати як фінансові інструменти (гранти, субсидії, пільгові кредити), так і нефінансову підтримку, наприклад, сприяння у виході на нові ринки або надання консультаційних послуг. Дослідження показали, що наявність сприятливих умов для отримання фінансової допомоги з боку держави позитивно впливає на інноваційну активність підприємств [5]. Завдяки грантам та субсидіям підприємства можуть зменшити фінансові ризики, пов'язані з реалізацією інноваційних проектів, та залучити додаткові інвестиції. Окрім цього, програми пільгового кредитування дають змогу підприємствам отримати доступ до дешевших фінансових ресурсів, що сприяє реалізації їхніх інноваційних ініціатив.

Ключові джерела фінансування для МСП включають як традиційні, так і альтернативні фінансові інструменти, а також використання деривативів для зниження інвестиційних ризиків. Традиційні фінансові інструменти, такі як банківські кредити і гранти, залишаються важливим джерелом фінансування для МСП, що прагнуть інноваційного розвитку. Банківські кредити є одним з найбільш розповсюджених способів залучення фінансування, проте вони мають певні обмеження, зокрема високі вимоги до застави та обмежений доступ для новостворених підприємств. Гранти, які надаються державою або міжнародними організаціями, також відіграють значну роль у підтримці інноваційних проектів, дозволяючи підприємствам отримати фінансову підтримку без необхідності повернення коштів, що є важливим для покриття витрат на дослідження і розробки.

Окрім традиційних джерел фінансування, МСП все частіше звертаються до альтернативних фінансових інструментів, таких як венчурний

капітал, краудфандинг та бізнес-ангели. Венчурний капітал є одним з основних джерел фінансування для інноваційних стартапів та підприємств, що мають значний потенціал для зростання, але також високий рівень ризику. Венчурні інвестори надають капітал в обмін на частку в бізнесі та можуть пропонувати додаткову експертну підтримку. Краудфандинг набуває популярності як механізм залучення коштів від великої кількості інвесторів через спеціалізовані платформи. Це дозволяє підприємствам залучити кошти, використовуючи онлайн-кампанії, і при цьому не обмежуватись банківськими вимогами чи складнощами, пов'язаними із залученням великих інвесторів. Бізнес-ангели, в свою чергу, є інвесторами, які надають фінансування на ранніх етапах розвитку підприємства та забезпечують менторську підтримку, що є особливо цінним для малих підприємств, які прагнуть інноваційного зростання.

Окрім залучення фінансування, важливою стратегією для забезпечення стабільності інвестицій є хеджування ризиків. Використання деривативів, таких як форварди, ф'ючерси та опціони, є ефективним способом зменшення ризиків, пов'язаних з коливанням цін, валютних курсів та інших фінансових показників. Це дозволяє підприємствам більш прогнозовано планувати свої інвестиційні потоки та знижувати ризики, пов'язані з непередбачуваними змінами на ринку. Для МСП, які прагнуть реалізувати інноваційні проєкти, використання таких фінансових інструментів дозволяє зменшити ризики, пов'язані з інвестиціями, що підвищує їхню привабливість для зовнішніх інвесторів. Для успішного залучення інвестицій у малих та середніх підприємствах необхідно використовувати комплексні стратегії, які дозволяють збільшити їхню привабливість для інвесторів та забезпечити сталий розвиток. У табл. 1 узагальнено основні стратегії залучення інвестицій для інноваційного розвитку МСП, з описом ключових аспектів кожної з них.

Стратегії залучення інвестицій для інноваційного розвитку МСП

Стратегія	Опис
Формування партнерств і кооперації з іншими підприємствами	Співпраця з партнерами для об'єднання ресурсів, зниження витрат та покращення доступу до нових технологій і ринків. Кооперація знижує ризики, розподіляючи відповідальність між кількома учасниками, і сприяє створенню інноваційних рішень.
Використання державних і приватних програм підтримки інновацій	Залучення грантів, субсидій та податкових пільг від держави, а також підтримка приватних фондів, таких як венчурний капітал і бізнес-ангели. Це допомагає знизити фінансові навантаження на підприємства під час впровадження інноваційних рішень.
Стратегії маркетингу для підвищення інвестиційної привабливості МСП	Активне використання маркетингових інструментів для позиціонування підприємства як перспективного об'єкта для інвестування. Включає створення сильного бренду, комунікацію з потенційними інвесторами через виставки та конференції, а також онлайн-присутність. Підкреслення інноваційних досягнень і успішних проєктів сприяє формуванню позитивного іміджу підприємства.

Джерело: розроблено авторами за даними [9; 11]

Як видно з табл. 1, залучення інвестицій для інноваційного розвитку МСП вимагає використання різноманітних підходів, що включають формування партнерств, використання державних і приватних програм підтримки, а також ефективні маркетингові стратегії. Кожна зі стратегій має на меті підвищення привабливості підприємства для інвесторів, зниження ризиків і створення умов для стійкого розвитку. Інтеграція цих підходів дозволить підприємствам значно посилити свій інноваційний потенціал та забезпечити довгостроковий успіх на ринку.

Проте, вважаємо, що у воєнний час та у період відновлення МСП краще орієнтуватися на підтримку та співпрацю з державою та використання приватних програм підтримки інновацій. Рис 1. відображає три такі основні стратегії: отримання грантів та субсидій, участь в інкубаторах та акселераторах, а також співпрацю з фондами венчурного капіталу.

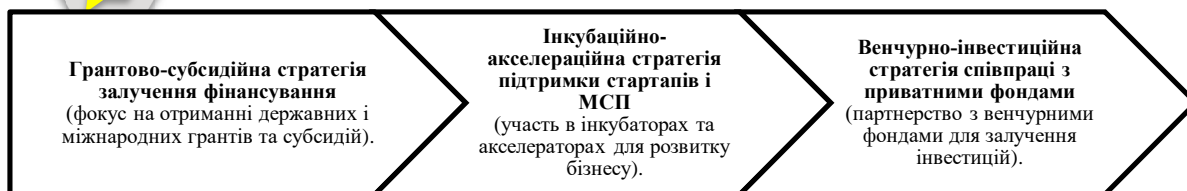

Рисунок 1. Використання державних і приватних програм підтримки інновацій

Джерело: власна розробка авторів

Розглянемо детальніше ці стратегії:

1. Гранти та субсидії. Гранти та субсидії надаються державними та міжнародними організаціями для підтримки інноваційних проєктів. Однією з найбільших програм є «Горизонт Європа» – рамкова програма Європейського Союзу з досліджень та інновацій на 2021–2027 роки з бюджетом 95,5 мільярдів євро. Вона спрямована на зміцнення науково-технічної бази та підвищення інноваційного потенціалу Європи.

2. Інкубатори та акселератори. Інкубатори та акселератори надають стартапам та МСП підтримку у вигляді менторства, фінансування та доступу до ресурсів. В Україні діють такі програми, як GrowthUP, що спеціалізується на IT та технологічних проєктах, та Sector X, який допомагає стартапам виходити на ринки ЄС та США.

3. Фонди венчурного капіталу. Венчурні фонди інвестують у перспективні інноваційні проєкти на ранніх стадіях розвитку. В Україні діють такі фонди, як AVentures Capital, що фокусується на IT-стартапах з дослідницькими центрами в Україні та Центрально-Східній Європі.

У табл. 2 представимо порівняння цих стратегій із зазначенням переваг та недоліків кожної.

Аналіз стратегій із використання державних і приватних програм підтримки інновацій

Стратегія	Переваги	Недоліки
Грантово-субсидійна стратегія залучення фінансування	<ul style="list-style-type: none"> • фінансування без зобов'язання повернення коштів; • підвищення довіри з боку інших інвесторів. 	<ul style="list-style-type: none"> • висока конкуренція за отримання грантів; • складні та тривалі процедури подання заявок.
Інкубаційно-акселераційна стратегія підтримки стартапів і МСП	<ul style="list-style-type: none"> • прискорення розвитку бізнесу; • можливість залучення інвестицій; • розширення мережі контактів. 	<ul style="list-style-type: none"> • можливість втрати частки в компанії; • обмежений час участі в програмі.
Венчурно-інвестиційна стратегія співпраці з приватними фондами	<ul style="list-style-type: none"> • залучення значних фінансових ресурсів; • отримання експертної підтримки/ 	<ul style="list-style-type: none"> • відчуження частки в компанії; • високі очікування щодо швидкого зростання

Джерело: розроблено авторами

Кожна з цих стратегій має свої особливості, переваги та виклики. Вибір оптимального підходу залежить від специфіки бізнесу підприємства, стадії його розвитку та поставлених цілей.

Висновки. Дослідження показало, що інвестиційна привабливість малих та середніх підприємств значною мірою залежить від умов функціонування у спеціальних економічних зонах та рівня державної підтримки. Основними факторами, що впливають на залучення інвестицій, є сприятливий податковий режим, доступ до інфраструктури та можливості використання державних і приватних програм підтримки інновацій. Такі фінансові інструменти, як гранти, субсидії, пільгові кредити, а також участь у венчурних фондах, інкубаторах і акселераторах, забезпечують підприємствам можливості для інноваційного розвитку. Застосування комплексних стратегій, зокрема формування партнерств і ефективних маркетингових заходів, дозволяє підприємствам підвищити свою привабливість для інвесторів і забезпечити стійкий розвиток.

Список використаних джерел

1. Ащеулова О. М., Донець Д. М., Остропольська Є. В. Залучення інвестицій у повоєнну відбудову України: можливості та виклики. *Академічні візії*. 2023. № 25. С. 1–13.
2. Кучер М., Жидик А., Товт Ю., Стрілець С. Інноваційна діяльність малих та середніх підприємств: сучасні реалії. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. 2024. № 332 (4). С. 285–288.
3. Filypova S., Bashynska I., Kholod B., Prodanova L., Ivanchenkova L., Ivanchenkov V., Risk management through systematization: Risk Management Culture. *International Journal of Recent Technology and Engineering*. 2019. Vol. 8. No. 3. pp. 6047–6052.
4. Небрат В., Корніяка О. Особливості механізмів капіталоутворення та інвестування в Україні як чинник фінансових ризиків в умовах війни та післявоєнного періоду. *Grail of Science*. 2022. № 16. С. 31–34.
5. Misztal P., Kulakou V. Investment attractiveness factors in the opinion of companies from special economic zones in Poland. *Managerial Economics*. 2024. Vol. 25. No. 1. Pp. 71–104.
6. Bernat T., Ruszkiewicz R. Hedging the investment portfolio with derivatives present on the Polish market. *Managerial Economics*. 2024. Vol. 24. No. 1. Pp. 7–26.
7. Юдіна О., Зінченко Г., Жидик А., Товт Ю. Інноваційний розвиток малого та середнього підприємництва. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2024. № 3. С. 46–49.
8. Колісніченко П.Т. Інноваційна діяльність підприємств малого та середнього бізнесу в Україні: тенденції та перспективи. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2017. № 4(60). С.47–52.
9. Кальній С. В. Особливості діяльності малих та середніх підприємств у контексті інноваційного розвитку регіонів. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. С. 1–8.

10. Bashynska, I. *Management of smartization of business processes of an industrial enterprise to ensure its economic security*. 2020. Schweinfurt: Time Realities Scientific Group UG (haftungsbeschränkt), 420 p.

11. Малиновська Ю. Б., Орищин Н. Р., Паращин О. Р., Хом'як Я. М. Моделювання інноваційно-інвестиційних стратегій діяльності підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 22. С. 112–117.

12. Петришин Н. Я., Подра О. П., Малиновська Ю. Б., Ноджак Л. С. Рекомендації стосовно технології здійснення обґрунтованого вибору стратегії розвитку підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2023. № 11. С. 34–37.